



نشر گل واژه

کار و تمرین

فارسی

سوم ابتدایی

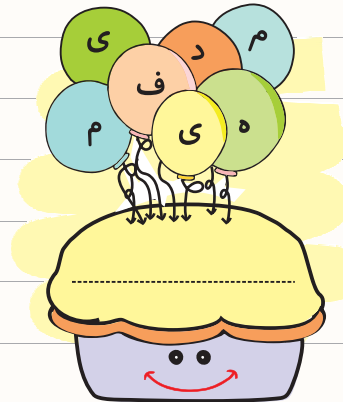
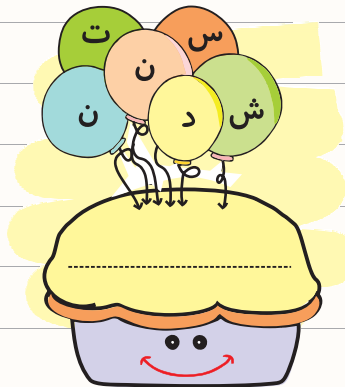
مؤلفین: فاطمه اسدی
محسن طاهری رفیق

موز تایید وزارت آموزش و پرورش
دفتر انتشارات
تکنولوژی آموزشی
توصیه شده در کتابخانه رشد





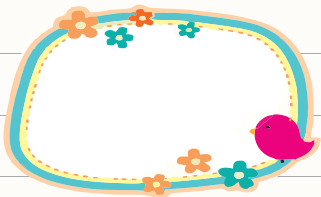
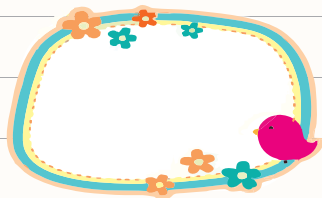
۵) حروف درهم ریخته را مرتب کن و کلمه‌ی با معنی بنویس.



دانش زبانی

۶) مانند نمونه، کلمه‌های مرتبط را در جاهای خالی کنار هم بنویس.

گفتی - خوردم - دارد - می‌آید - آمدید - می‌خوانیم - داشت - می‌گویی - خواندیم - می‌روند - می‌خورم - رفتند



۷) جمله‌ها را کامل کن و کنار جملاتی که زمان حال را نشان می‌دهند، یک ستاره بگذار.

- باید داس‌ها را تیز _____
- فردا کسی برای درو نخواهد _____
- جوجه‌ها تعجب _____
- اینجا دیگر جای ماندن _____

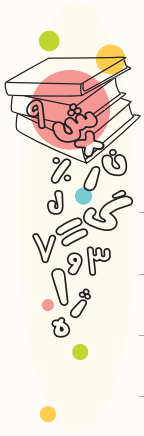
ارتباط واژگان

۸) هم معنی کلمه‌های داخل کمانک را در جاهای خالی بنویس.

(آشپانه‌ی) _____ بلدرچین‌ها در کشتزاری بود که (صاحب) _____ آن می‌خواست به زودی محصول

آن را (درو کند) _____ . او از (خویشان) _____ خود کمک خواست. بلدرچین‌ها

(نگران) _____ شدند و تصمیم گرفتند که به فکر لانه‌ی دیگری باشند.



فصل سوم. اخلاق فردی - اجتماعی

۹) کلمات مخالف را به هم وصل کن.

نشسته

امروز

ماندن

خراب

رفتن

امشب

آباد

ایستاده



۱۰) پیام درس «بلدرچین و برزگر» را در یک سطر بنویس.

۱۱) پروانه و گل باهم در حال گفت و گو هستند. فکر می‌کنی چه می‌گویند؟ جملات زیبای آن‌ها را بنویس.



گل:

پروانه:

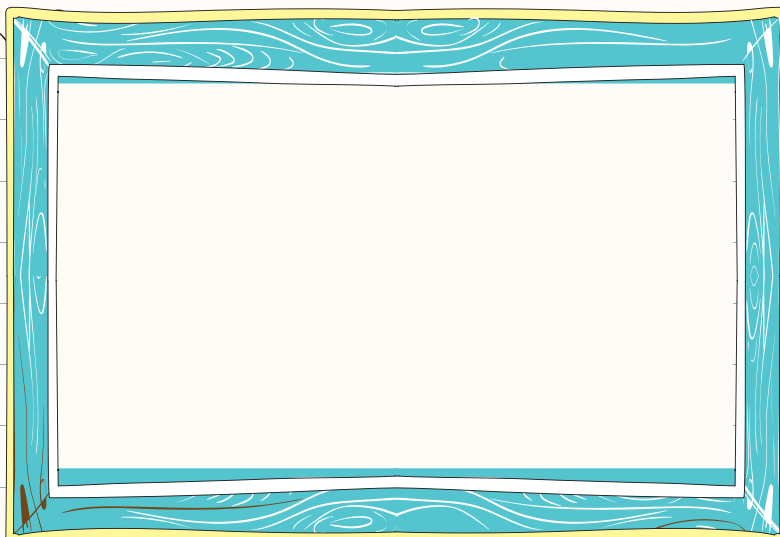
گل:

پروانه:

گل:

۱۲) درباره‌ی موضوع زیر یک بند بنویس و یک نقاشی مناسب برای آن بکش.

«کمک به دیگران»





درس ششم: فداکاران



ولی در پایان بر اثر ایستادگی جوانان دلیر سرزمین ما، ناگزیر به عقب‌نشینی و شکست شد. این جنگ از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷ ادامه داشت.

چوب دستی: عصا، چوبی که در دست می‌گیرند.

حتمی: قطعی

دلیرانه: شجاعانه

ریزش: فرو ریختن

سرمشق: نمونه، الگو

طراوت: تازگی، شادابی

طفل: کودک

فانوس: نوعی چراغ نفت‌سوز

فداکار: کسی که جان خود را فدا می‌کند، از خود گذشته

نارنجک: نوعی بمب دستی

ناودان: لوله‌ای که آب پشت بام از داخل آن پایین می‌آید.

واقعۀ: رویداد، اتفاق

هم‌نوعان: افرادی که از یک نوع هستند، هم‌جنس

آرام و قرار: صبر و تحمل

آغوش: بغل، میان دو دست

اشتیاق: شوق و علاقه

اشغال: جایی را به زور گرفتن

افتخار: سربلندی

افتخار آفرین: کاری که باعث سربلندی می‌شود.

بی‌ادعا: کسی که ادعایی ندارد

پای‌کوبی: شادی کردن

پیشروی: به جلو رفتن، به پیش رفتن

تانک: خودروی بزرگ و سنگین جنگی که مسلسل و توپ

دارد و به کمک زنجیرهایی در زیر آن قادر به حرکت در

مکان‌های مختلف است.

جاودانه: همیشه و جاوید، چیزی که تا ابد بماند.

جلوگیری: پیشگیری

جنگ تحمیلی: جنگی است که حکومت صدام از کشور عراق

به مدت ۸ سال، میهن عزیزمان ایران را مورد حمله قرار داد.



درس فداکاران به معرفی چند نفر از انسان‌های بزرگ و افتخارآفرین ایران اسلامی پرداخته است که جان خود را برای دفاع از کشور و یا نجات هم‌نوعان به خطر انداخته و یا از دست داده‌اند. این افراد شامل سهام خیام، محمدحسین فهمیده، ریزعلی خواجوی و حسن امیدزاده هستند که داستان فداکاری آن‌ها به صورت کوتاه در درس آمده است. ما به این گونه انسان‌های شریف احترام می‌گذاریم و از زندگی ارزنده‌ی آن‌ها سرمشق می‌گیریم.



با افزودن پسوند (کش) به برخی کلمه‌ها، واژه‌ی جدید درست می‌شود. این واژه‌ها ممکن است معانی مختلف داشته باشند:

- گاهی نام ابزار یا وسیله هستند. مثال: نفت + کش → نفت‌کش یعنی وسیله‌ای که با آن نفت را جابه‌جا می‌کنند.

- گاهی حرفه یا شغلی را معرفی می‌کنند. مثال: لوله + کش → لوله‌کش یعنی کسی که کار لوله‌کشی انجام می‌دهد.

- گاهی نیز ممکن است حالت و صفت کسی یا چیزی را نشان دهند. مثال: ستم + کش → ستم‌کش یعنی کسی که

به او ظلم و ستم شده است. [در کتاب کلاس سوم بیشتر، مورد اول مدّ نظر می‌باشد].



فصل سوم. اخلاق فردی - اجتماعی

دانش زبانی

گاهی کلمه آخر جمله (فعل) نشان می‌دهد حالتی در قبل وجود داشته است یا اتفاقی در زمان گذشته افتاده است. این جملات معمولاً با کلمه‌هایی مثل: (دیروز، هفته‌ی گذشته، سال قبل و ...) مشخص می‌شوند.

مثال: من پارسال کلاس دوم بودم.

واژگان هم‌خانواده

خطر: خطرات، مخاطره	ذهن: اذهان، ذهنیت	شهید: شاهد، شهادت، مشهود
اشتیاق: شوق، مشتاق	تحمیلی: تحمل، حمل، متحمل	غروب: غرب، مغرب
مزرعه: زراعت، مزارع	متوجه: توجه، توجیه	حرکت: تحرک، متحرک، تحریک
حتمی: حتماً، محتوم	شریف: شرافت، تشریف	احترام: محترم، حرمت، حریم

واژگان متضاد

همیشه ≠ هیچ وقت، هرگز	آلودگی ≠ پاکیزگی	مردان ≠ زنان
پیشروی ≠ عقب‌نشینی	دشمن ≠ دوست	بسته ≠ باز
به سرعت ≠ به کندی	شجاع ≠ ترسو (بزدل)	زیر ≠ رو

نام‌نامه (اعلام)



مجید ملا محمدی

سال ۱۳۴۷ در شهر مقدس قم متولد شد. از او تاکنون حدود ۵۰ جلد کتاب شعر و داستان به چاپ رسیده است. وی با مجلاتی مثل: باران، کیهان بچه‌ها و ... همکاری می‌کند و اکنون سردبیر مجله‌ی پوپک است.

نگارش و انشا

برای نوشتن یک بند باید موضوع آن مشخص باشد. معمولاً تصویر یا موضوع مناسبی انتخاب می‌شود و جملات درباره‌ی آن موضوع نوشته می‌شوند.

گاهی متن یا داستان از چند بند تشکیل شده است. ممکن است موضوع اصلی هر بند متفاوت باشد، ولی در مجموع به موضوع اصلی نوشته یا داستان ارتباط دارد.

کلمات هم‌آهنگی

هم‌نوعان - ذهن - حَتّی - سرمشق - سهام خیام - محمدحسین فهمیده - ریزعلی خواجوی - هویزه - درس خوان - موفقیت
اشتیاق - علّت - جنگ تحمیلی - اشغالگران - طفل - غروب - مزرعه - متوجه - مسیر حرکت قطار - حتمی - شعله - معلّم
شجاع - عده‌ای - احترام



پیش‌گویی و قهرمان

درک و دریافت

۱) متن زیر را بخوان و به سؤالات آن پاسخ بده.

آن روز آموزگار و بچه‌های کلاس درباره‌ی انسان‌های فداکار صحبت می‌کردند. آن‌ها افرادی مثل شهید محمدحسین فهمیده و سهام خپام و یا بعضی از اقوام و همسایگان خود را که در جنگ تحمیلی به شهادت رسیده بودند، معرفی کردند. آموزگار از گذشت و فداکاری دهقان مهربانی به نام ریز علی خواجوی که جان مسافران قطار را از مرگ حتمی نجات داد صحبت کرد و از معلم شجاعی به اسم حسن امیدزاده نام برد که دانش‌آموزان کلاس را از میان شعله‌های آتش نجات داد. یکی از بچه‌ها گفت: «در هر زمانی این انسان‌های بزرگ و دوست داشتنی وجود دارند، مثلاً در چند روز گذشته یکی از ساختمان‌های بزرگ تجاری تهران آتش گرفت. آتش‌نشانان قهرمان برای نجات جان هم‌نوعان خود به محل آتش‌سوزی رفتند و تمام تلاش خود را کردند تا از خرابی ساختمان و آسیب دیدن افراد جلوگیری کنند، ولی ناگهان ساختمان بزرگ [پلاسکو] فرو ریخت و عده‌ای از آتش‌نشانان عزیز زیر آوار ماندند و جان خود را از دست دادند.» معلم از او تشکر کرد و گفت: «درست است؛ ما هیچ وقت شجاعت و از خود گذشتگی این دلیران را از یاد نمی‌بریم و همه به آن‌ها افتخار می‌کنیم و می‌کوشیم تا رفتار و کار ارزنده‌ی آن‌ها سرمشق زندگی ما باشد.»

الف) چه کسی جان مسافران قطار را نجات داد؟

ب) آتش‌نشانان شجاع تهران، برای خاموش کردن چه مکانی به محل حادثه رفتند؟

پ) چرا عده‌ای از آتش‌نشانان جان خود را از دست دادند؟

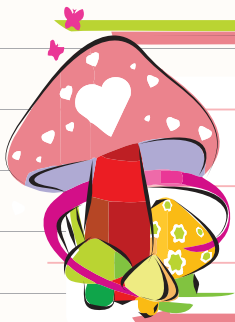
ت) چرا زندگی انسان‌های فداکار برای ما سرمشق است؟

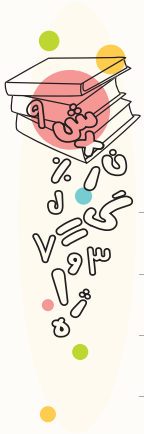
واژه‌آموزی

۲) از میان کلمه‌های زیر، کلماتی را که با پسوند «کش» واژه‌ی جدید می‌سازند، انتخاب و ترکیب کن و معنی ۳ ترکیب

را بنویس.

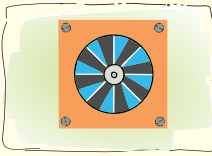
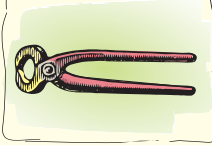
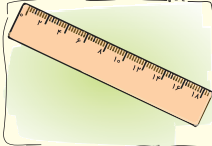
دود - خنده - شن - لوله - دیوار - آهن - خط - بار - بخاری





فصل سوم. اخلاق فردی - اجتماعی

(۳) با توجه به جملات، نام هر وسیله را بنویس و به تصویر مربوط به آن وصل کن.

	وسيله‌ای که با آن میخ را بیرون می‌کشند: _____
	وسيله‌ای که با آن خط می‌کشند: _____
	وسيله‌ای که دود را بیرون می‌کشد: _____
	وسيله‌ای که هوا را خارج می‌کند: _____



(۴) کلمه‌ای را در درس پیدا کن که شکل «ی» در آخر آن صدای «آ» بدهد.

حالا مثل نمونه‌های زیر، ۳ کلمه‌ی دیگر بنویس.

موسی * مصطفی * _____ * _____ *

(۵) املاي زیر را با کلمه‌های مناسب کامل کن.

افتخار آفرین - نارنجک - حتمی - طفل - آغوش - اشغالگران - جاودانه - هم‌نوعان

در هر کشوری انسان‌های بزرگ و _____ بسیار دیده می‌شود که برای نجات جان دیگران و یا کمک به

جان خود را به خطر می‌اندازند و نام و یاد آن‌ها _____ می‌ماند.

سهام از اینکه شهر و مدرسه‌اش را در چنگ دشمن می‌دید، آرام و قرار نداشت و با سنگ ریزه‌ها دشمن را هدف

قرار می‌داد. سرانجام رگبار گلوله‌ی _____ ، سهام را به _____ خدا رساند.

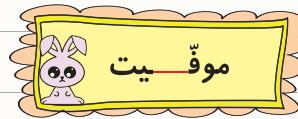
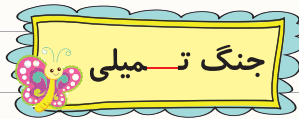
هنگامی که خبر شهادت دلیرانه‌ی محمدحسین فهمیده پخش شد، امام خمینی (ره) فرمودند: «رهبر ما آن _____

دوازده ساله‌ای است که با _____ خود را زیر تانک دشمن انداخت.»

راننده‌ی قطار با دیدن آتش ایستاد و جان مسافران از مرگ _____ نجات یافت.



۶) کلمه‌های زیر را کامل کن.



دانش زبانی

۷) جمله‌ها را بخوان و دور کلمه‌ی مناسب خط بکش.

– علی و حسین راه زیادی رفتند تا به خانه (می‌رسند – رسیدند – رسید)

– فاطمه با مداد رنگی‌هایش جنگلی زیبا (کشید – کشیدی – کشیدند)

۸) هر جمله را با توجه به کلمه‌ی داده شده تغییر بده و بنویس.

– بچه‌ها با معلم خود به گردش می‌روند. (دیروز)

– پدربزرگ و مادربزرگ به زیارت خانه‌ی خدا می‌روند. (سال گذشته)

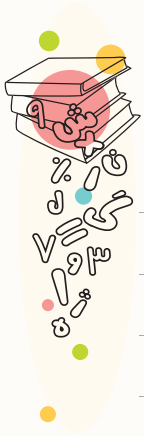
ام قیامت واژگان

۹) مخالف هر کلمه را در جای خالی بنویس.



۱۰) هم خانواده‌ها را مثل هم رنگ کن.

مزرعه	شهید	واقعه	تحمیلی
وقوع	تحمل	مسافر	شهادت
سفر	محترم	خطر	متوجه
توجیه	مخاطره	زارع	احترام



فصل سوم. اخلاق فردی - اجتماعی

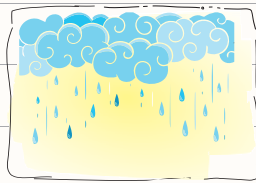


۱۱) سطری از شعر را که مربوط به هر عبارت است بنویس.

← آوازهای شاد

← پای کوبی هایمان

۱۲) تصویر مربوط به جای خالی هر سطر شعر زیر را مشخص کن.



په



الفه

کاش می شد، مثل _____ می شدیم

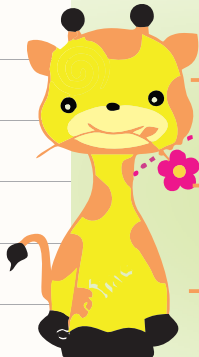
از طراوت های جای پایمان

مهربان و تازه و بی ادعا

_____ می روید در هر باغچه



۱۳) با کامل کردن جمله ی نیمه تمام زیر، یک بند بنویس و در آن از کلمه های «ایران، نجات، جان، آغوش» استفاده کن.



انسان های شریف و فداکار ویژگی های خاصی دارند؛ آن ها

۱۴) از خواندن کدام بند از درس بیشتر لذت بردی؟ آن را بنویس.



درس هفتم: کار نیک

کلیه آموزش

واژه‌نامه

فرمانروا: آنکه بر سرزمینی حکومت کند، حاکم

گودال: چاله، جایی فرو رفته در زمین

موضوع: آنچه درباره‌ی آن گفت و گو می‌شود

هرگز: هیچ وقت

به بار آمدن: میوه دادن، نتیجه دادن

تاب داد: به هم پیچید

جستی زد: پَرید

جوز: گردو

خلاصه درس

حاکمی برای با خبر شدن از حال مردم و شرایط زندگی آن‌ها به‌طور ناشناس به شهرهای مختلف سفر می‌کند. در راه به روستایی می‌رسد و پیرمردی را می‌بیند که با دقت گودال می‌کند و دانه‌ی گردو در آن می‌کارد. وقتی علت این کار را می‌پرسد که با وجود اینکه سنّ زیادی داری، می‌دانی که خیلی طول می‌کشد تا گردوی کاشته شده میوه دهد، پیرمرد در جواب می‌گوید که ما از نتیجه‌ی کشت دیگران خورده‌ایم و خود نیز می‌کاریم تا آیندگان از کاشته‌های ما بخورند. حاکم به فکر و تلاش او آفرین می‌گوید.

واژه‌آموزی

با افزودن پیشوند «سر» به اول برخی کلمات می‌توان واژه‌ی جدید (ترکیب‌های معنی‌دار جدید) ساخت.

مثال: سر + آمد ← سرآمد یعنی باهوش (نُخبه یا نابغه)

سر + لشکر ← سرلشکر یعنی فرمانده لشکر

سر + فصل ← سرفصل

سر + مشق ← سرمشق

سر + زده ← سرزده

دانش‌زبانی

در بعضی جملات، کلمه‌ی آخر جمله (فعل) به انجام عمل یا اتفاقی در آینده اشاره می‌کند. این جملات معمولاً با کلماتی مثل [فردا، هفته‌ی بعد، سال آینده و ...] مشخص می‌شوند.

مثال: ما فردا به نمایشگاه کتاب خواهیم رفت.

هفته‌ی آینده به گردش خواهیم رفت.

پدرم امشب مرا به سینما خواهد برد.

نکته: کلمه‌ی «خواه» در فعل‌های آینده، از نظر شخص با ابتدای جمله (فاعل) مطابقت دارد.



فصل سوم. اخلاق فردی - اجتماعی

واژگان همکاران

حال: احوال، حالات	خبر: اخبار	مختلف: اختلاف، خلاف
مدّت: مدید، تمديد	طول: طويل	معلوم: علم، علامت معلّم، علوم
قوی: قوّت، تقویت	فکر: تفکّر، افکار، متفکّر	صبر: صبور، صابر
اتّفاق: اتّفاقاً، اتّفاقات	خلاصه: تلخیص	عاقبت: عواقب، عقوبت
قبول: قابل، تقبّل	ادبیت: موزی	حتماً: حتمی، محتوم

واژگان متضاد

دور ≠ نزدیک	فرمانروا ≠ فرمانبردار	معمولی ≠ مخصوص
نرم ≠ زبر	گذشته ≠ آینده	پیر ≠ جوان
زنده ≠ مرده	قوی ≠ ضعیف	درست ≠ نادرست
سر آغاز ≠ سرانجام (عاقبت)	رفت ≠ آمد	غصه ≠ شادی
گم ≠ پیدا	دروغ ≠ راست	گریه ≠ خنده
چاق ≠ لاغر	خداحافظی ≠ سلام	خیس ≠ خشک

نام خانوادگی (آعلام)



شکوه قاسم‌نیا

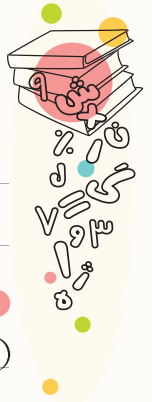
در سال ۱۳۳۴ در تهران به دنیا آمد. از آثار او به «مجموعه قصّه‌های شیرین کودکان»، «قصه‌های شیرین هزار و یک شب»، «آرزوهای کرم کوچولو» و... می‌توان اشاره کرد. شکوه قاسم‌نیا برای تألیف داستان بلند «هلی فسقلی در سرزمین غول‌ها» موفق به دریافت جایزه‌ی کتاب سال کودک و نوجوان شد.

نگارش و انشا

با خواندن جملات یک متن باید بتوان موضوع آن را تشخیص داد. همچنین اگر جمله‌های یک بند به هم ریخته باشد، با دقت می‌توان آن‌ها را طوری شماره‌گذاری کرد که ترتیب اتّفاقات و جملات درست باشد.

کلمات هم‌معنی

شهرهای مختلف - لباس معمولی - عجب - باصفایی - گودال - فصل - طول - معلوم - موضوع - ناراحت - بخورند



پرسش و تمرین

درک و دریافت

۱) متن زیر را بخوان و به سؤالات آن پاسخ بده.

فصل بهار بود. جوانی از روستایی سرسبز می گذشت، می خواست وارد روستا شود که ناگهان در گودالی عمیق افتاد. با خود گفت: «عجب! تصمیم داشتم به جاهای مختلف این روستا بروم و کالاهایی را که با خود آورده ام بفروشم.» مدتی طول کشید تا پیرمرد کشاورزی صدای او را شنید. بالای گودال ایستاد و با تعجب گفت: «این جا چه کار می کنی؟» جوان گفت: «نمی دانم چطور شد که نخواستہ و ندانسته در این گودال افتادم.» پیرمرد به او کمک کرد تا از آن بیرون بیاید و بعد گفت: «چرا با دقت جلوی پایت را نگاه نکردی؟» جوان گفت: «موضوع این است که روی گودال پوشیده بود و متوجه نشدم. اما مهم تر اینکه، توانستم در این مدت فکر کنم و حالا تصمیم گرفته ام که بعد از فروش کالاهایم، در این روستای باصفا بمانم و کار کنم.» پیرمرد پاسخ داد: «درست است می توانی جواز بکاری، ممکن است چندین سال طول بکشد تا میوه دهد ولی ارزش دارد.» جوان به فکر فرو رفت، از پیرمرد تشکر کرد و با لبخند از او خداحافظی نمود.

الف) کلمه‌ی «آن» در سطر چهارم به چه چیزی اشاره دارد؟

ب) جوان برای چه کاری به روستا آمده بود؟

پ) او در داخل گودال به چه چیزی فکر کرده بود؟

ت) پیشنهاد پیرمرد برای کار کردن جوان چه بود؟

واژه‌آموزی

۲) از میان کلمه‌های زیر کلماتی را که «سر» در آن‌ها پیشوند نیست پیدا کن و رنگ بزن.

